

zjišťovati dle možnosti statisticky vývoj ten. Lehké to arci nebude, neboť o tom, kdy je dluh neproduktivní, mohou býti různé náhledy a nelze se tu také řídití pouhým určením výpůjček, nýbrž skutečným jejich použitím, které se projeví teprve později. Ale nemožnou taková statistika nikterak není i byla by velmi cenným doplněním ostatních cenných dat, jež Společnost národů ve svých publikacích měnových podává.

Mdh.

Statistika.

Sčítání lidu v republice československé ze dne, 15. února 1921. I. díl. Se 16 kartogramy. Praha 1924. Vydal Státní úřad statistický. Stran 129* a 276. Cena 80 Kč.

Konečně jsme se dočkali definitivních výsledků sčítání lidu z 15. února 1921. Prozatím vyšel první díl podávající data o pohlaví, národnosti, státní příslušnosti, náboženském vyznání, věku a rodinném stavu obyvatelstva, jeho vzrůstu (resp. úbytku) a jeho hustotě. Druhý díl bude obsahovati ve dvou částech data o povolání obyvatelstva a jeho postavení v povolání, třetí díl pak zbývající data demografická. V samostatném svazku budou mimo to uveřejněny výsledky soupisu bytů v obcích s více než 20.000 obyvateli.

Vyšlý dosud I. díl skládá se ze dvou částí, textové a tabulkové. Část první počíná delším úvodem, v němž se vykládá o přípravě sčítání lidu, otiskuje se zákon a nařízení vydané pro sčítání, podávají se formuláře, poučení a návody, mluví se o území, na němž se konalo sčítání lidu, a o zpracování materiálu.

S přípravami ke sčítání lidu mohlo se začítí teprve po ustavení Statistické rady státní, k němuž došlo 24. března 1920. Zvolený výbor statistické rady konal porady nejprv o otázce zákona o sčítání lidu. V zemích českých (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku) a v připojených částech Dolních Rakous měl ještě platnost rakouský zákon o sčítání lidu z 29. března 1869; v bývalých Uhrách byl vydáván pro každé sčítání zvláštní zákon, a v Německu, od něhož bylo republiky odstoupeno Hlučínsko, byla prováděna sčítání lidu toliko na základě vládních nařízení. Poněvadž zákon rakouský byl již zastaralý, přijalo Národní shromáždění nový, zcela stručný zákon o sčítání (zákon ze dne 8. dubna 1920 č. 256 Sb. z. a n.), k jehož provedení vyšlo nařízení vlády ze dne 30. října 1920. Podle nového zákona našeho provádějí sčítání úřady politické, a obce jsou povinny spolupůsobiti při tom svými orgány. Rozhodný den sčítání zůstává ve vládním nařízení; pouze pro první sčítání zůstavena byla volba dne na dobu mezi 1. listop. 1920 a 31. březnem 1921. Místo dřívějších období roletých zavádí se 5leté období sčítací.

Rozsah šetření bylo nutno, při prvním sčítání poněkud omeziti, poněvadž je měl provésti statistický úřad teprve nově založený. Jinak než dříve byla formulována otázka národní příslušnosti. Nežjišťoval se ani jazyk obcovací (tak jak se dělo v Rakousku od r. 1880) ani jazyk

mateřský (jako v Uhrách). Bylo rozhodnuto, aby se každý přítomný obyvatel, starší 14 let a přičetný, přímo svobodně přiznal, jaké jest národnosti. Tím bylo umožněno židům, kteří se národnostně neasimilovali svému okolí, aby přiznali vlastní národnost židovskou. Národnost dětí do 14 let a osob nepřičetných určuje se podle národnosti jejich rodičů. Zvláštní důraz byl položen na to, aby byl zamezen jakýkoli nátlak na přiznávání národní příslušnosti s kterékoli strany.

Za rozhodný den pro sčítání lidu byl stanoven 15. únor 1921; nevhodnost 31. prosince jako dne rozhodného vzhledem k velké fluktuaci obyvatelstva o tomto dni byla uznána všeobecně. Sčítání nemohlo se konati pouze v několika málo obcích, resp. částech osad, jichž příslušnost v době sčítání lidu byla ještě sporná a které teprve později byly odevzdány naší republice.

Po úvodě následuje velmi cenná část analytická, sepsaná známým odborníkem drem. A n t. B o h á č e m. Podávají se tu výklady o území republiky a jeho administrativním rozdělení, o přítomném obyvatelstvu a jeho vzrůstu, o méně přirozené, stěhování a válečných ztrátách, o aglomeraci obyvatelstva, o jeho hustotě, bytových stranách, domech, o obyvatelstvu podle pohlaví, o jeho státní příslušnosti, o národnosti, náboženském vyznání, věku a rodinném stavu obyvatelstva.

Z bohatých vývodů této části vyjímáme některá data. V době sčítání — 15. února 1921 — měla naše republika 140.394 km² plošné výměry. Po menších pozdějších změnách hranic naproti Rumunsku a Maďarsku jest v československé státní správě území měřící 140.407 km². Z plošné výměry 140.394 km² připadá na Čechy 37·08%, na Moravu 15·89%, na Slezsko 3·15%, na Slovensko 34·86%, na Podkarpatskou Rus 9·02% celé plochy.

Všeho obyvatelstva napočítáno bylo dne 15. února 1921 v naší republice 13,613,172 duší. Z toho připadalo na Čechy 6,670,582, na Moravu 2,662,884, na Slezsko 672,268, na Slovensko 3,000,870, na Podkarpatskou Rus 606,568. Naproti poslednímu sčítání lidu z r. 1910 přibylo na území republiky pouze 17,854 duší, což znamená zcela nepatrný přírůstek 0·13% obyvatelstva (proti asi 900.000 čili 13·21% v letech 1901—1910). K tomuto výsledku došlo se tím, že úbytek 111,381 lidí v Čechách byl paralysován slabým přírůstkem v ostatních zemích.

Při posledním sčítání lidu bylo napočteno v republice 6,559,503 mužů a 7,053,669 žen, tudíž žen o 494,166 více než mužů.

Československých státních občanů národnosti československé bylo napočítáno 8,760,937. Z nich připadá plná polovina (50·03%) na Čechy, víc než čtvrtina na Moravu se Slezskem (23·38% na Moravu, 3·38% na Slezsko) a necelá čtvrtina na Slovensko s Podkarpatskou Rusí (22·99% a 0·22%). V celé republice tvoří československý národ většinu téměř dvoutřetinovou (65·51%), mimo samosprávné území Podkarpatské Rusi pak většinu více než dvoutřetinovou (68·43%). Němců bylo napočteno v našem státě 3,123,568 (23·36%). K národnosti maďarské se přihlásilo 745,431, t. j. 5·57% domácích obyvatelů.

K. K.